

Žena od muža (1 Kor 11,8)

Celestin TOMIĆ

Sažetak

Neki tumači pridaju jahvističkoj predaji o stvaranju žene značajke podložnosti, ovisnosti i ropskog stanja u odnosu prema mužu. A poslije pada ona postaje demonsko, erotsko, zlokobno biće za muškarca. Pisac naprotiv pokazuje kako biblijsko čitanje jahvističkog izvještaja o stvaranju žene (Post 2,4b–25) otkriva dostojanstvo i veličinu žene, njezinu osobnost i ravnopravnost i istobitnost s mužem, te samo u uzajamnom poštivanju i suradnji može se izgraditi sretan i skladan obiteljski, društveni i svjetski poredak.

Puno svjetlo na dostojanstvo žene donosi nam Isus Krist. Apostol Pavao će to sažeto i jasno prereći: »Nema više muž — žena... Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu« (Gal 3,28). To se već ostvaruje u krštenju već sada, iako će se u svojoj punini i blještavilu otkriti u eshatonu.

Uvod

Često se navode novozavjetni tekstovi, posebno Pavlovi, da se potvrdi ženina podložnost mužu, njezino omeđeno djelovanje u društvu, Crkvi, svijetu, njezina inferiornost s obzirom na muža. Ti su tekstovi: 1 Kor 11,3–16; 14,33b–36; 1 Tim 2,8–15; 1 Pet 3,1–6; Ef 5,22–24; Kol 3,18–19; Tit 2,3–5. Prva se četiri temelje na izvještajima stvaranja, posebno na jahvistički izvještaj (Post 2). Mnogi tumači daju jahvističkom izvještaju to značenje, i smatraju da žena u tom izvještaju nije prikazana u svojoj drugačijosti, u spontanosti, neposrednosti, blizini, u svojoj biti ljubavi i ostvarenja već kao otuđeno biće, ovisno o mužu, zavodnica, opasna za muškarca. Ipak u izvještaju jahvista ne nalazimo neprijateljskih naglasaka za ženu. Tu je ona prikazana kao najdraži dar čovječanstvu i svijetu, jednakog dostojanstva i naravi kao i muškarac. Istog su podrijetla i jednake sudbine, oboje povezano u sreći i nesreći. Oboje reodđeni da budu graditelji boljeg i ljudskijeg svijeta. Kako je došlo do tog i takvog tumačenja.¹

1 Goričeva, T., *Put k Bogu Spasitelju*, Đakovo 1986., str. 81–103.; Küchler, M., *Schweigen, Schmuck u. Schleier*, Göttingen 1986.; Matković, Lj., *Žena i Crkva*, Zagreb 1973.

1. Od rebra napravi Bog ženu (Post 2,22)

1.1. Jahvistički izvještaj stvaranja (Post 2,4b–25)

Neki su kritičari mislili da su to samo naivne i maštovite priče. Pažljiva analiza ovih stranica (Post 2–3) koji naizvan pripadaju povijesno–narativnom stilu, u stvari pripadaju »mudrosnoj« književnoj vrsti. U simboličnom i »mitskom« obliku izrazuju temeljne datosti ljudske i kozmičke stvarnosti. Temeljna pitanja ljudskog postojanja izražena su bogatim mitskim i arhaičkim kategorijama.

Ivan Pavao II. u svojim katehezama srijedom (1979–1980) ističe da je razina povijesti nadasve teološkog značenja i krije u sebi snažni metafizički naboj. Više nego odgovor na pitanje: »Što se odigralo na početku kozmosa i čovjeka?« daje odgovor na pitanje: »Što je i koji je smisao čovjeka stvorena od Boga?« I odgovor daje u pročišćenim mitskim izričajima starog Istoka, u simboličnim prikazima, u viziji svijeta svojeg vremena, a nadasve objavom Jahve koja sve osvjetljuje i prožima.²

U prvom izvještaju stvaranja (Post 1,1–2.4a) svećeničke predaje, imamo snažan umjetnički i himnički tekst. Bog i svijet su dvije odijeljene stvarnosti. Svijet je stvoren i samo je odsjev Božje Slave. Sve je stvoreno Božjom riječju i u njoj sve dobiva postojanje, jedinstvo i ljepotu. Samo je u Božjoj riječi svijet i čovjekova povijest »dobro«, što se ponavlja sedam puta. Čovjek je stvoren »na sliku Božju«, kao njegov partner i dijete, predstavnik i zamjenik na zemlji, kao gospodar i kralj. Nije čovjekovo određenje mukotrpan rad, kako to iznose babilonski mitovi, na službu bogova, već slobodna i odgovorna zauzetost za stvorenje. Njegovo određenje kao Božja slika dioništvo je suživota s Bogom mira, što je jamstvo čovjekove slobode i njegova dostojanstva.

Po jahvisti (Post 2,4b–25) čovjek je vezan uz zemlju koja mora obrađivati i čuvati da bi mogao živjeti. Ali čovjekov svijet nije samo mrtva priroda, ni domaće životinje, nego suodnos čovjek–žena, obitelj, društvo, zajednica. Od početka mu pripada zajedništvo s Bogom, suživot s Bogom.

U Post 2 jahvist nam prikazuje čovjeka kakvog je Bog htio stvoriti, i koji je ostvaren u Kristu (Rim 5). U Post 3 iznosi čovjekovo stvarno stanje danas; tamno postojanje naše bijede, grijeha, života, stvarnost zla i patnja, bolesti i smrti pred kojom čovjek ostaje nemoćan, stalno ugrožen i tjeskoban.

Imamo ovdje jednu najsnažniju mudrosnu stranicu koja je ikad bila napisana. Ne opisuje ono što se zbilo u početku svijeta i čovječanstva, već smisao čovjeka u svijetu pomoću simbola, ideja, mitova, osvjetljenih i očišćenih u svjetlu Objave. Tu imamo više govor o budućnosti, o čovjekovoj

2 Ivan Pavao II., *Nije dobro da čovjek bude sam*, Zagreb 1980.

težnji za rajom koju nosi duboko usadenu u svojem srcu, i raj osvjetljuje njegov hod prema budućnosti, kada će ono što je ovdje u slici sadržano biti stvarno i ostvareno. Nije to mit o podrijetlu čovjeka, ni povijesna tvrdnja o čovjeku, već spasiteljski proglas o čovjekovoj sudbini, »sjećanje« na blistavu budućnost koja se otvara u Isusu Kristu i temelji se na Božjim zahvatima u povijesti spasenja, posebno u Kristovom vazmenom otajstvu, u njegovoj mucii, smrti i uskrsnuću.

1.2. Adam androgin?

Nekoji heretici, a njima se pridružuju i ekstremne feministkinje, tumače Post 1,26–28: »Stvori Bog čovjeka na sliku svoju, muško i žensko stvori ih.« Bog Stvoritelj bi bio androgin, dvospolac. To tumačenje protivi se sveukupnom biblijskom shvaćanju Boga koji je u biblijskoj poruci uvijek jedan i jedincat, Duh i vječan, uvijek onaj Drugi.

U jahvističkoj predaji neki drže da je Adam androgin i pokušavaju tako riješiti odnos čovjeka i žene, muško i žensko. Androgenizam pojavljuje se u grčkoj misli, posebno u Platona. Dolazi iz Indije. Nepoznat je u Bibliji. Adam bi bio androgin, *hermafrodit* (prema *Herma* i *Afrodita*, bogovi simboli muškosti i ženskosti). Ta se ideja pojavljuje u pučkom židovstvu kao i u nekim gnostičkim sljedbama prvog stoljeća. Govore o androgenizmu u čovjeka pa čak i u Boga. Bog bi stvorio par androgina, a spolna različnost posljedica je grijeha. U Tominu evanđelju gnostičkog podrijetla čitamo: »Kad postane muško i žensko jedno biće, kad ne budete ni muško ni žensko... tada ćete ući u Kraljevstvo« (misao 22). Sigurno tako ne misli ni Pavao, a niti jahvist.

Origen, Grgur Nisejski, Maksim Ispovjedalac vide u Adamu androgina, dvospolca. Adam bi bio kao kaotična masa, bezoblična i jednolična u kojoj je već sve virtualno sadržano (kao u *tohuvaohu* Post 1,2), a ništa nije još izraženo pojedinačno. Oci to tumače samo simbolično da protumače Pavlovu sliku »jedno tijelo«, i molitvu da budu jedno.³

Jahvistički izvještaj kao i cijela Biblija ne pozna androgenizma i to potvrđuje napose ovaj jahvistički tekst.

»I napravi čovjeka od praha zemaljskog... Od rebra napravi ženu« (Post 2,7; 2,22).

Bibličari razlikuju različite slojeve u izvještaju jahviste, u smislu hebrejskog načina pisanja, takozvanih koncentričkih krugova.

Tako kod stvaranja čovjeka iz praha zemaljskog (2,4b–7) Jahve, Bog pojavljuje se kao lončar koji mijesi glinu; zatim kao vrtlar koji čini da u njegovom vrtu niknu svakovrsna stabla (2,14). Potom čovjeka uvodi u

³ Vidi Goričeva, T., »Nell'umiltà c'è anche forza, Dio ha sceltto cio che è debole«, u: *Donne alla riscoperta della Bibbia*, Brescia 1988., str. 1962–1972.

svoj vrt da ga obrađuje i čuva (15–17). Stvara životinje od zemlje i kao kirurg vadi čovjeku rebro i pravi ženu (2,13–23); napokon završetak: stanje blaženstva (2,25).

»Jahve, Bog napravi (umjesi, *जार*) čovjeka — Adama od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša« (Post 2,7).

Adam—čovjek u ovom izvještaju nije neki pojedinac nego čovječanstvo. Onaj kome pripada prvi čovjek i svaki do posljednjeg. Sve čovječanstvo je zahvaćeno istim iskustvom i ima ista svojstva. Čovjek je od praha zemaljskog, izriče njegov odnos prema zemlji iz koje je uzet. Usko je povezan sa zemljom i dijeli s ostalim stvorenjima iste kozmičke i vremenske katastrofe. Odatle njegova ljubav prema zemlji pa makar mu rađala trnjem i korovom. Bez njega zemlja bi bila pusta, bez ljepote, bez života. On joj daje puni sadržaj i smisao.

Jahve, Bog u nosnice mu udahne »dah života«, tako postane čovjek »živa duša«. Izriče njegov odnos prema Bogu. Čovjek je konstitutivni »odnos« prema neizmjernom, apsolutnom, prema Bogu. Potpuno ovisan o Bogu kao posuda o lončarevim prstima (Jr 18,6). Znači da ima sposobnost susreta s Bogom, dijaloga s Bogom. I to ne ovisi o nečem izvanjskom, o slučajnom i prolaznom. Čovjek je konstitutivno okrenut prema Bogu, čovjek je *homo religiosus* po svojoj naravi.

Adam je čovječanstvo, muško i žensko. Ovdje jahvist iznosi slikovito što svećenički pisac iznosi teološki da je Bog stvorio čovjeka na svoju »sliku«.

Adam—čovjek je između svijeta i Boga, na granici svijeta i Boga. Kao zemljan kazuje odnos prema svijetu, kao onaj koji u sebi nosi dah života i postaje živo biće, osoba, odnos prema Bogu.

No čovjek je i odnos muško—žensko, pojedinac—društvo. Svrha stvaranja nije pojedinac nego zajednica, društvo koje će imati udijela u objavi slave u Edenu. Čovjek je konstitutivno socijalno, društveno biće. I potrebno je da ima »pomoć kao što je on«, biće s kojim će moći govoriti, planirati, graditi novi svijet po Božjem planu. To će jahvist opet iznijet lijepom plastičnom slikom.

»Nije dobro da čovjek bude sam.« Nije riječ o samoći muškarca—*iš*, već adama—*osobe*. Suprotnost nije muško—žensko, nego pojedinac—društvo.

Bog postupno uvodi Adama u dostojanstvo, veličinu, zadaću žene. Najprije stvara »od zemlje« sve životinje i sve ptice. Privede ih čovjeku. Veličanstven mimohod životinja. On svakoj nadjene ime, što znači da otkriva njihovu narav, korisnost, svrhu, svoju vlast nad njima. Ali one nisu njegov partner. Iako su od zemlje, u njima nema božanskog »daha života«, nisu osoba s kojima može stvoriti uzajamni odnos, planirati, stvarati novo. Ne nađe u njima »pomoć kao što je on«.

Jahve, Bog sada pusti »tvrđi san« na čovjeka te on zaspa. »Tvrđi san« — *tardemah* imamo samo ovdje i u Post 15,12s. Bog pusti »tvrđi san« na Abrahama te Abraham gleda budućnost potomstva: patnje, nevolje, ropstvo, ali i svjetle dane spasenja i izbavljenja. »Tvrđi san« znači vrsta ekstaze, zrenja, proročkog gledanja u kojem Adam promatra kako mu Bog izvadi jedno rebro — *sela* i kako od rebra napravi (*vaijben*), sagradi ženu.

Riječ *sela*–rebro dolazi iz sumerskog jezika kao mnoge riječi u ovom izvještaju (*gan*–vrt, *eden*...). Ideogram Ti (L) označuje život ili rebro, ime jedne biljke koja ima cvjetove kao rebro, polumjesec. Božica života je *Nin-ti*.⁴ Želi time kazati da muškarac i žena imaju istu narav, isto dostojanstvo, isto životno počelo.

To izriče Adam u svojoj prvoj pjesmi ljubavi: »Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega! Ženom neka se zove, od čovjeka kad je uzeta!« (Post 2, 23). »Kost od mojih kostiju, meso od mojega mesa« izriče krvnu, životnu srodnost. »Ženom–*iššah* neka se zove«, označuje odnos: muškost–ženskost, *iš–iššah*, kao Adam osoba, u sebi vrijednost, u odnosu prema Bogu i svijetu. »Od čovjeka uzeta« izriče jednakost čovjeka i žene. Žena u ovom izvještaju nije prikazana kao niže biće, polučovjek, ropkinja, kućni predmet, nego kao osoba, slobodna, uzvišena dostojanstva, pozvana kao i Adam na stvaranje odnosa s Bogom.

1.3. Od čovjeka uzeta

Neki su vidjeli ovdje inferiornost žene, da je ona podložna mužu, polučovjek. Ali takvo tumačenje mogu imati samo oni koji smatraju da je podrijetlo važnije od konačnog djela, da je primati blaženije nego davati.

S malom ironijom zabacuje to mišljenje Adriana Zarri.⁵ Malo prije je rečeno da je čovjek napravljen iz zemljina praha, dok podrijetlo žena nastaje iz živa tijela. Kako to da nitko nije zaključio, aludirajući na Pavlov tekst (1 Kor 11,9s): »nije muž od žene nego žena od muža«, dokazivao da »blato — prah nije od čovjeka nego čovjek od blata«; ili iz teksta »nije stvoren muž radi žene nego žena radi muža«, dokazivao da »blato — prah nije stvoreno radi čovjeka, nego čovjek radi blata«.

Zato, čovjek bi morao nositi na glavi »slavu« svoje ovisnosti, kad bi bila riječ o tome. Ni ovaj tekst, kao ni Pavlov ne govori o ženinoj inferiornosti, već o njezinu dostojanstvu.⁶

4 *Sela*–rebro, život sadrži već ime *Eva*, majka svih živih. U sumerskom jeziku (jahvist u ovom izvještaju uzima mnoge tudice iz tog jezika kao *gan*–vrt, *eden*...) znači *Adam*, moj otac; *Awa*, moja majka. (Vidi Tomić, C. *Prapovijest spasenja*, Zagreb 1977., str. 166.).

5 Zarri, A., »Derivazione come inferiorità«, u: *Donne alla riscoperta della Bibbia*, Brescia 1988., str. 17–23.

6 Feuillet, A., »Muž Slava Božja, a žena slava Muževa, 1 Kor 11,3«, u: *Svesci* br. 28, str. 2–12. »Slava nije odsjev–odraz, niti znak vlasti već *kabod–doksa*, i izriče dostojanstvo žene na temelju Post 1,27; 2; Tomić C., *Uzvišena tajna*, Zagreb 1973., str. 141–143.

U mitskom simboličnom jeziku žena je uvijek vezana uz zemlju. Zemlja je jedan od prvih ženskih arhetipa. Ovdje imamo da je muž povezan sa zemljom, što bi predstavljalo uzdignuće ženu u njezinu dostojanstvu.

I evolucionistički gledano: iz nižih, nerazvijenih bića izlaze sve savršenija i bogatija. U tom smislu žena koja izlazi iz Adama bila bi usavršenje čovjekove vrste. Čovjeku je prema takvom tumačenju potreban Božji dah da preskoči prag iz životinjskog na čovjekovo dostojanstvo. Žena ne treba taj prag preskočiti dok izlazi iz čovjeka. Tako spomenuta spisateljica ironizira brzopletna zaključivanja onih koji vide u ovim tekstovima neku ženina inferiornost.

Značajan je i simbol »tvrđog sna« kojim se želi prikazati čovjekovo buđenje iz mrtvila, drijemeža u punu svijest slobode i odgovornosti. Čovjek zna lučiti životinje, ali još ne otkriva svoje puno dostojanstvo, svoju muškost, svoju osobu koja se otkriva u odnosu i dijalogu s drugim.

U posljednje se vrijeme mnogo piše i produbljuje taj međusobni odnos. Čovjek nema u sebi ni kao moralno ni kao intelektualno biće bit čovjeka, jer je bit čovjeka sadržana samo u zajedništvu, u jedinstvu čovjeka s čovjekom (L. Feurbach). To je lijepo razradio Martin Buber u svojoj knjizi *Ja i ti*. Ja postojim u tebi. Ja postojim dok govorim ti... Temeljna je činjenica ljudske egzistencije *čovjek s čovjekom*.⁷

Ja-ti-mi je čovjekova veličina, njegovo dostojanstvo. Nema zajednice bez osoba i nezamisliva je osoba bez zajednice.

U jahvističkom izvještaju čovjek pred ženom otkriva svoju osobnost, svoje dostojanstvo, vrijednost zajedništva. Nije prisutna nikakva ženina inferiornost, neko želi izraziti prisnost i povezanost, jednakost i jednako-pravnost muža i žene.

2. Čovjekov svijet kakav Bog nije htio

2.1. Istočni grijeh

Jahvist dobro zna za teret grijeha i ispraznosti adamovog svijeta. I to nam opisuje u trećoj glavi Postanka.

Nakon čovjekova grijeha raskida se odnos s Bogom izražen u temeljnom doživljaju čovjekova straha i srama (Post 3,8–10). Izgubljeno je jedinstvo s prirodom. Zemlja mu postaje neprijateljska, prokleta. »Trudom će se od nje hraniti... u znoju lica svojega kruh svoj ćeš jesti« (3,17–19). Rastrgan je međuosobni odnos. Adam ne prihvaća svoju ženu kao »kost od svoje kosti«; ona mu je tuđa, nametnuta; ona je njegova propast. Ženu neće više voditi čista i plemenita ljubav za muža već žudnja, strast i nagon.

7 Buber, M., *Ich und Du*, Werke I, München–Heidelberg 1962., str. 77–110.

Muž će to iskoristiti da njome zagospodari, da mu postane predmet njegovih strasti, ona tako postaje rob svojih težnja, niže biće. I, napokon, utroba mile zemlje postaje njegov grob: »Prah si i u prah ćeš se i vratiti.«

Čovjekova odluka čini svijet takav kakav jest. Takav svijet nije stvorila božanska stvaralačka riječ.

Ipak, jahvist ne završava pesimistički. Ističe da još ima nade. Čovjeku ima snage da surađuje s Božjom milošću kako bi se ovaj svijet obnovio, kako bi se ostvario izgubljeni raj. Bog obećava Spasitelja koji će izvojevati konačnu pobjedu protiv zla, grijeha, sotone–zmije. Takvo stanje neće ostati vječno. Čovjek ostaje u svojem dostojanstvu kao osoba, Božja slika, što izražuje i Jahvin nježni čin dok ga odjeva krznenom odjećom, a ona je znak dostojanstva. Asirski kraljevi nose krznena odijela. Čovjek je ostao u dostojanstvu Božjega sina, »slika je Božja«, osoba, ontološka vrijednost. Potrebno je da ostvari etičku vrijednost, da izgradi osobnost. I žena dobiva novo ime: *Eva*, »majka svih živih«. Podsjeća na Hebu, božicu vječne mladosti. Odakle izvire taj negativni stav prema Evi kao zavodnici, izvoru i prenosiocu istočnog grijeha, što sažeto izriče Sirah: »od žene je grijeh počeo, i zbog nje svi umiremo« (Sir 25,24).

2.2. *Demonizacija žene*

Max Küchler utvrđuje kako se razne struje i kulture u posljednjim stoljećima prije Krista stječu povezane uz ženu, posebno negativnim naglaskom. Vrijeme je helenizma. Žena ostvaruje svoju emancipaciju, koja se odražuje u negativnom vidu. Postaje slobodna ali i zavodnica. To se osjeća u mudrosnoj književnosti izraelskog naroda. Stalno upozoruje mlade da se čuvaju tuđinke, druge žene. Posebno u Mudrim izrekama i Sirahu. Hvali se dobra žena i uzvisuje. »Blago mužu žene čestite, jer je dvostruk broj dana njegovih. Čestita žena radost je mužu svojemu... izvrsna žena odabran je dio, dar onomu koji se boji Gospodina. Bio bogat ili siromah, srce mu je veselo i lice vedro u svako doba« (Sir 26,1–4). Ali se pita mudrac: »Tko će naći ženu vrsnu?« (Izr 31,30). Propovjednik odgovara: »Nađoh čovjeka – jednog od tisuću, a žene ne nađoh, među svima nijedne« (Prop 7,28).

U tom ozračju nanovo se čitaju stari tekstovi, posebno jahvistički izvještaj o raju i ulozi žene.

Imamo dvije struje: demonizacija ljepote i erotizacija starih predaja. U starim predajama ljepota–*tob* označuje nešto skladno, ljepo, savršeno. To je i Jahvin naslov i njegovih izabranika. David je »rumen momak, lijepih očiju i krasna stasa« (1 Sam 16,12) što znači da je mladić savršen, skladan, sposoban da preuzme vodstvo izabranog naroda. I Sara i Rebeka i Rahela lijepe su djevojke, što bi mi rekli kreposne i razborite žene. Ali u vrijeme helenizma ljepota, posebno ženska postaje zavodljiva. Ispod nje se krije

demon koji lovi ljude da ih splete u svoju mrežu. Ni nebeska bića nisu sigurna od ženske ljepote. I oni padaju (Post 6,1–4) zavedeni ženskim dražima.

Druga struja ide za erotizacijom ljepote i žena se povezuje ili poistovjećuje sa zlim. Ona je napasnik, vještica, zlo, demon.

U toj matici, kao i pod utjecajem grčkih filozofa čuju se teške riječi na račun žene i u otaca kao i u svetog Tome.⁸ Za skolastiku žena je »*mas occasionatus*« što je krivi prijevod svetog Augustina: ženska je sakati mužjak, promašen, nedovršen, nepotpun čovjek. No potrebno je čitati i tumačiti otačke izjave u kontekstu u kojem su te riječi iznesene i tada ne zvuče tako uvredljivo za žene.⁹

3. Jedan u Kristu

Temeljno je pravilo čitanja Pisma da nejasno mjesto treba čitati u svjetlu jasnijeg. Sveto pismo je nadahnuto, dolazi od istog Duha Svetoga i treba ga čitati u istom Duhu.

Pavao donosi tekstove koji u prvi mah zbunjuju i nekako ponizuju ženu, ali donosi i sjajne tekstove kako smo svi jedan u Kristu.

»U jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni« (1 Kor 12,13). »Tu nema više: Grk – Židov, obrezanje – neobrezanje, barbar – skit, rob – slobodnjak, nego sve i u svima – Krist« (Kol 3,11). »Svatko će dobiti plaću od Gospodina bio on rob ili slobodnjak« (Ef 6,8).

Najznačajnije je mjesto Galaćanima: »Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu« (3,28). Doslovno: »Nema više ni Židova ni Grka, nema više ni roba ni slobodnjaka, nema više ni muškog ni ženskog.« Značajno je da u prva dva teksta ima negaciju *oude*–ni, dok u trećem ima *kai*–i, što je očito da želi podsjetiti na Post 1,26–27: »Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, muško i žensko stvori ih.« Gdje je Božja slika uspostavljena, nema podjele. U Kristu je to ostvareno, njemu koji je savršena »slika Božja«.¹⁰

To ističe Pavao i u onim spornim mjestima dok govori da je žena od muža, muž po ženi, ali »sve je od Boga« (1 Kor 11,11). Žene pokoravajte se svojim muževima ali kako dolikuje »u Gospodinu« (Kol 3,18). Posebno

8 Sv. Jeronim: *janua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivum genus est femina*; Odo iz Clynijsa: *saccus stercoris*. Svi ovi teški i kruti izričaji ne odnose se na ženu u njezinoj biti, nego na ženu koja izda svoje veliko poslanje i postaje zavodnica. (Vidi Matković, Lj., *nav. dj.*)

9 Vidi Pavlović, A., *OŽ* (1990) 559–574.

10 Tammassone, E., »Voi tutti sivete uno nel Signore. L'unità in Cristo come orizzonte per vivere differenza«, u: *Donne alla riscoperta della Bibbia*, Brescia 1988., str. 148–153.

je snažno naglašeno u poslanici Efežanima: »Tako treba da i muževi ljube svoje žene kao svoja tijela. Tko ljubi svoju ženu, sebe ljubi. Ta nitko nikada ne mrzi svoga tijela, nego ga hrani i njeguje, kao i Krist Crkvu« (Ef 5,28–29).

Jedan u Kristu ne smijemo shvatiti kako to istočne religije gledaju — kao utapanje svojega ja u božanstvo, nestanak svojeg identiteta. U Kristu postajemo jedno, jedan, sačuvavši svaki svoju osobnost, svoj identitet, svoju različnost. Kao u skladnom mozaiku u kojem dominira Krist *Pantokrator*–Svevladar — sastavljen je od sitnih kamenčića koji tomu daju sklad boja i različnosti, ili kao raskošni tepih sastavljen od niti različitih boja koje u jedno povezuje Isus Krist.

Čovjek je stvoren iz ljubavi, živi bez tjeskobe i straha, u potpunoj sigurnosti i blaženstvu. Biblijski pisac je to stanje opisao rajem. Čovjek ipak nije ostao u rajskom postojanju, u svijetu bez zla, bez boli i patnja, bez smrti. Čovjek je tome kriv. Ipak nosi u sebi najveću težnju za rajem, prisjećanjem na ono što će se ostvariti u budućnosti, u Kristu, sklad i jedinstvo života, sigurnosti i blaženstva. Bit će to novo stvaranje, novo nebo i nova zemlja, stvaranje ni iz čega, u kojem će biti ispunjene sve čovjekove želje i težnje.

Taj svijet se već sada stvara u ovom »užasu povijesti« (Mircea Eliade), u ovom hodu prema nepoznatoj budućnosti koja nam je u Kristu zasjala i osvjetljuje nam put koji vodi k cilju. U tom hodu žena ima svoje značajno i važno mjesto. Kršćanstvo je kreativnost. A žene su po svojoj naravi kreativne, posebno kad se otvore Duhu.

Jedan ruski svećenik rekao je za ruske žene da »tješe Tješitelja«. U apokrifu iz drugog stoljeća, *Nauk Dvanaest apostola*, čitamo: Svećenici su slika Isusa Krista, a žene slika Duha Svetoga. Zato su žene vjernice toliko aktivne u Crkvi i toliko potrebne. Piše Tatjana Goričeva: »Dok žene u Rusiji nisu progovorile, u Rusiji se nije ništa događalo.« A mogle su progovoriti jer su bile ponižene, potisnute, prezrene. Poniznost je milost. Ne postizava se vježbom, ni nekim ljudskim naporima. Poniznost je stvaralački čin u najvećem stupnju, pa i onda kada naizvan uspjesi nisu vidljivi. Ponizan čovjek je nosilac Duha i preobrazuje svijet oko sebe, sve s čime dolazi u dodir.¹¹

Jedan u Kristu ostvarit će se u punini u eshatonu, ali to se mora početi ostvarivati već sada u ovom vremenu lomova, podjela, razdora, nasilja, ratova. I tu žena ima veoma važnu i odlučnu ulogu.

¹¹ Goričeva, T., *nav. čl.*, str. 168.

WOMAN FROM MAN

Celestin TOMIĆ

Summary

Some interpret the biblical story on the creation of woman as a sign of her subservience, dependence and slave like behaviour in relation towards her husband. Meanwhile after the fall in Eden, woman becomes a demonic, erotic and ominous being for man. The author on the contrary shows that the biblical text on the creation of woman (Gen 2,4b–25) uncovers her dignity, equality and oneness with her husband and that only with mutual respect and cooperation can a happy and content family, society and world be built.

The full richness of a woman's dignity comes to us through Jesus Christ. St. Paul clearly and succinctly relates this: »So there is no difference... between men and women; you are all one in union with Christ Jesus« (Gal 3,28). This is already now being enacted through Baptism, though it will be unveiled in all its fullness and glory through eschatology.